

УДК 378.2

**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ
КВАЛІФІКОВАНИХ КАДРІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ***Супрун О.М., студентка ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»**Микула О.С., асистент, ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»*

Існує дисбаланс між якістю освіти тих спеціальностей, яких готує система вищої освіти, та потребами ринку праці. Робота по його усуненню розвивається за рахунок ініціатив представників бізнес-спільноти.

Вища освіта, потенційні роботодавці, потреба в прикладних знаннях, розроблено професійні стандарти.

Постановка проблеми. Глобалізація світового економічного простору висуває нові вимоги до сфери освіти, яка стає одним з найвагоміших чинників підвищення конкурентоспроможності національних економік. Для підвищення конкурентоспроможності Україні необхідно диверсифікувати економіку й переорієнтувати виробництво на товари та послуги з більш високою доданою вартістю. Для цього потрібна «критична маса» висококваліфікованих фахівців, тому якість вищої освіти – один із ключових факторів успіху в реалізації цього завдання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням впливу вищої освіти на рівень розвитку трудового капіталу присвячені праці багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як А. Амоша, Я. Берсуцький, Л. Безчасний, В.Бобров, Д. Богиня, В. Геєць, О. Грішнова, М. Долішній та інші.

Сьогодні мало отримати вищу освіту - потрібно відстояти свою професію на ринку праці. Що спільного між ринком освіти та ринком праці? Спільні «застійні явища»: відсутність аналізу і прогнозу про кількість та кваліфікацію необхідних економіці працівників, відсутність гнучкої системи визначення кваліфікації, а також ефемерний зв'язок ВНЗів із потенційними роботодавцями для своїх випускників. Зараз незрозуміло, як влаштовуються на роботу молоді юристи та економісти, що їх у країні надлишок, а також інженери, на чій спеціальності в університетах завжди недобір.

Зрозуміло, що питання усунення дисбалансу між ринком освіти і ринком праці вирішується не в чиновницьких кабінетах, а в середовищі вчених та роботодавців. На запитання, наскільки система освіти відповідає потребам ринку трудових ресурсів і чи є на цьому ринку дисбаланс, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту відповіло сухо. За даними департаменту вищої освіти, сучасний стан невідповідності випуску спеціалістів реальним потребам ринку праці і надвиробництво спеціалістів із окремих напрямів зумовлене впливом багатьох чинників: відсутністю чіткого й фінансово обґрунтованого плану розвитку економіки та бурхливими змінами на ринку праці; масовою приватизацією об'єктів державної власності; існуванням мережі ВНЗ різних форм власності. На сьогодні не повністю задіяно ринкові механізми, осторонь цих процесів залишаються більшість підприємств і підприємців, які лише епізодично здійснюють замовлення на випускників ВНЗ. У міністерстві вважають, що проблеми вирішуються тоді, коли посилюється владна вертикаль: проводиться робота з оптимізації мережі ВНЗ, з поступовою передачею ВНЗ у підпорядкування міністерства, а централізація управління вищою освітою має забезпечити економічну ефективність функціонування системи вищої освіти.

Дисбаланс між потребами ринку праці і якістю освіти випускників українських ВНЗ став однією з тем дослідження в рамках проекту «Рейтинг ВНЗ «Компас-2012», ініційованого і профінансованого компанією «Систем Кепітал Менеджмент» за сприяння благодійного фонду Рената Ахметова «Розвиток України».

**Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції
професорсько-викладацького складу, науковців, аспірантів і студентів
«Роль інститутів освіти та науки у формуванні інноваційної культури суспільства»**

Судячи з українських даних, а також із даних колишнього радянського простору, існує певний дисбаланс між якістю освіти тих спеціалістів, яких готує система вищої і середньої спеціальної освіти, та потребами ринку праці. Ця проблема актуальна і для всього світу, але там багато зусиль докладають до усунення зазначеного дисбалансу: проводять різноманітні дослідження, роблять різнопланові короткострокові і довгострокові прогнози щодо того, які кваліфікації знадобляться ринку в цілому і певним секторам цього ринку, - так, у Євросоюзі для всіх двадцяти семи країн створено прогнози зайнятості тих або інших спеціалістів в економіці. Там також є секторальні об'єднання роботодавців, що регулюють низку питань, пов'язаних з вищою освітою.

В Україні робота на цьому напрямі поки що не систематична, розвивається переважно за рахунок приватних ініціатив окремих представників бізнес-спільнот. Приміром, компанія СКМ недавно реалізовувала проект під назвою «Дискусійний клуб», метою якого було поліпшення взаємодії бізнесу та вищих навчальних закладів. У рамках цього проекту зустрічалися представники бізнесу, ВНЗ і місцевої влади - вони намагалися знайти ефективні практики розвитку співпраці.

Безперечно, роботодавці повинні брати участь у розробці професійних стандартів, цікавитися процесом підготовки фахівців для своєї галузі і, можливо, брати в ньому участь. У такому разі їхні скарги на систему освіти і на її «продукцію» будуть цілком обгрунтованими. Поки що більшість роботодавців (із зовсім малої кількості тих, хто робить якісь кроки назустріч) налагоджують зв'язки з конкретними ВНЗ і домовляються про підготовку фахівців під вимоги конкретного підприємства, але ця робота не має систематичного, масштабного характеру.

Було проведено опитування серед випускників ВНЗ та представників компаній-роботодавців на тему досвіду працевлаштування, професійних навичок і компетенцію випускників. У 2012 році було опитано представників 845 великих та середніх компаній-роботодавців і 1156 випускників із 232 ВНЗ України. Які ж вимоги до випускників ставлять роботодавці? Насамперед вони відзначають, що навряд чи в Україні знайдеться бодай один роботодавець, який був би повністю задоволений якістю підготовки випускників. Як правило, найнявши на роботу молодого спеціаліста, роботодавець ще кілька років навчає його, вкладаючи в цю «доробку» час і кошти. За оцінками і роботодавців, і випускників, найкращим свідченням ефективності роботи університету є практична цінність та відповідність освітніх послуг потребам ринку праці, а показники наукової діяльності і впливу на громадське життя відходять на другий план. Справді, роботодавці відчують потребу в прикладних знаннях випускників, тоді як ВНЗ зосереджуються на їх теоретичній підготовці, і відрив практики від теорії тут величезний.

На думку роботодавців, найважливіші якості молодих працівників - практично-професійні навички, уміння вирішувати проблемні ситуації та досвід роботи з клієнтами, і саме цього останнім найчастіше не вистачає. На брак у нинішніх випускників практичних навичок скаржилися 61% усіх роботодавців, на невміння вирішувати проблемні ситуації вказали 38%, 32% опитаних відповіли, що молодим спеціалістам бракує навичок роботи з клієнтами. Окрім цього, на думку чверті роботодавців, у молодих фахівців недостатній рівень знання іноземних мов, досвіду письмового та усного спілкування, менеджерських і аналітичних навичок, а також теоретичних знань за фахом. Причому недостатню компетентність молодих спеціалістів найгостріше відчують великі підприємства.

Близько чверті роботодавців (26%) вказали, що за останні п'ять років якість підготовки випускників в українських ВНЗах погіршилася, 30% вважають, що не змінилася, і 20% відзначили поліпшення якості їх підготовки.

Характерно, що самі випускники не завжди адекватно оцінюють, яких навичок їм бракує. Так, найбільша кількість (46%) випускників вважають, що їм бракує знання іноземних мов. Чверть (25%) відчують брак практичних професійних навичок, 13% -

СЕКЦІЯ 3

«Соціально-економічні аспекти управління якістю освіти і науки»
«Освітні інновації з позицій доступності та неперервності освіти»

менеджерських навичок і досвіду роботи з клієнтами, 9% - аналітичних навичок. Тільки 8% випускників визнають, що їм не вистачає вміння вирішувати проблемні ситуації (хоча брак таких навичок у випускників відзначили 38% роботодавців). Ще менше випускників усвідомлюють, що їм бракує теоретичних знань, досвіду писемного та усного спілкування, хоча кожен п'ятий роботодавець відзначає дефіцит цих якостей у випускників. Водночас випускники мають свою думку про те, які найважливіші навички потрібні роботодавцям. Їх три: практичні професійні навички (їх відзначив 51% опитаних), роботи з комп'ютером (39%), роботи з клієнтами (35%) і знання іноземних мов (33%). Тим часом роботодавці демонструють інші пріоритети: від молодих фахівців вони насамперед вимагають, окрім важливих для 60% опитаних професійних навичок, уміння вирішувати проблемні ситуації (39%) і навичок роботи з людьми (28%). При прийомі на роботу роботодавці насамперед звертають увагу на креативність молодого спеціаліста, його здатність аналізувати інформацію, системність мислення, здатність до самоосвіти (54%), стресостійкість, гнучкість, ініціативність, відповідальність (51%), рівень розвитку практичних навичок за фахом (47%) і рівень розвитку комунікативних навичок (37%).

Серед вад сучасної освіти роботодавці називають відсутність у самих викладачів практичного досвіду роботи, доступу до новинок ринку в їхній сфері, а також формальний підхід до проходження студентами практики і застаріле обладнання у ВНЗ. Тому необхідні зміни, які повинні прийти у сферу вищої освіти в країні, - це збільшення практичної складової в освітньому процесі та оновлення матеріально-технічної бази ВНЗ. Необхідно поглиблювати співпрацю між ВНЗ і бізнесом, а це - залучення працівників компаній до проведення лекцій і семінарів, студентські та викладацькі практики на базі компаній.

У сфері вищої освіти сьогодні не обійтися без розробки професійних стандартів, - вони є основою для розробки кваліфікацій на ринку праці.

Більшість характеристик професій, які діють в Україні, перелік вимог до їхніх представників затверджувалися ще в радянські часи. Розробляли їх методисти системи освіти - люди, зазвичай недосить обізнані з плінними потребами реального сектору економіки. Сьогодні, на думку менеджера проектів компанії «Систем Кепітал Менеджмент», головна роль у формуванні вимог до кваліфікації працівників повинна належати бізнесу, оскільки в цій сфері чіткіше розуміють, на яких його кращих практиках мають базуватися професійні стандарти. Більше того, з цілої низки спеціальностей сьогодні може забезпечити підготовку викладачів тільки бізнес.

Саме тому СКМ спільно з Міністерством освіти і науки, молоді та спорту, Конфедерацією роботодавців України та Британською радою в Україні ініціювала у 2011 році проект зі створення сучасних професійних стандартів - свого роду паспортів професій. У цих паспортах буде чітко написано, що повинен знати і вміти спеціаліст у певній професії, щоб роботодавець був готовий узяти його на роботу, забезпечивши достойну зарплату і можливості для кар'єрного зростання. На сьогодні нами розроблено професійні стандарти за такими професіями: металургія (інженер конвертерного виробництва, майстер конвертерного виробництва, сталевар конвертера, підручний сталевара конвертера), енергетика (інженер-електрик в енергетичній сфері, інженер-електромеханік гірничий), журналістика (журналіст мультимедійних видань засобів масової інформації, редактор мультимедійних видань засобів масової інформації). На підставі цих паспортів професій Міністерство освіти за підтримки роботодавців формуватиме систему кваліфікацій, а ВНЗ і ПТУ - навчальні програми.

Висновки. Отже, для забезпечення конкурентоспроможності випускників як на національному, так і на міжнародному ринках праці необхідно: підвищити якість освіти, що надається вітчизняною системою освіти на всіх рівнях, внаслідок чого вітчизняні ВНЗ будуть мати змогу увійти до міжнародних освітніх рейтингів; включити основні суб'єкти ринку праці України до розробки програм навчання та створити дієвий механізм формування та

**Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції
професорсько-викладацького складу, науковців, аспірантів і студентів
«Роль інститутів освіти та науки у формуванні інноваційної культури суспільства»**

розподілу державного замовлення на підготовку молодих фахівців; визначити потреби в кадрових ресурсах з врахуванням наслідків сучасної фінансово-економічної кризи.

Список літератури

1. Носова О.В., Маковоз О.С. Конкурентоспроможність підготовки фахівців вищими навчальними закладами відповідно до вимог ринку праці // О.В. Носова, О.С. Маковоз / Інформаційні технології в освіті: Збірник наукових праць. - Херсон: Видавництво ХДУ – 2010. - Вип. 3. – С. 100.

2. Українські абітурієнти вибирають вуз заради працевлаштування //15 серпня 2011 р. / Режим доступу: <http://vcourse.ua/ua/educations/vybirayut-vuzradi-trudoustroystva.html>

3. Шаров О.І. Проблеми і перспективи працевлаштування випускників вищих навчальних закладів // О.І. Шаров / Матеріали четвертої Міжнародної науково-практичної конференції. – Донецьк: Дон НУЕТ, 2009. – С. 18-21.

Существует дисбаланс между качеством образования тех специальностей, которых готовит система высшего образования, и потребностями рынка труда. Работа по его устранению развивается за счет инициатив представителей бизнес-сообщества.

Высшее образование, потенциальные работодатели, потребность в прикладных знаниях, разработаны профессиональные стандарты.

**PROBLEMS AND PROSPECTS OF FORMATION OF QUALIFIED PERSONNEL IN
MODERN CONDITIONS**

O.M.Suprun, A.S. Mikula

There is an imbalance between the quality of education of those specialties, which prepares the higher education system and labor market needs. Work on developing its elimination by the initiatives of the business community.

Higher education, potential employers, the need for applied knowledge developed professional standards.